

Bartosz Oleszko-Pyka

XIII Międzynarodowy Dzień Demokracji

Dzisiaj, czyli 15 września, jak co roku obchodzimy Międzynarodowy Dzień Demokracji. Święto to zostało ustanowione przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych w 2007 r., co oznacza, że tego roku Dzień Demokracji świętujemy po raz trzynasty. Choć celem niniejszego artykułu nie jest próba udowodnienia, że demokracja na świecie ma się źle, to przy próbie podjęcia tematu demokracji, należy wspomnieć o wyzwaniach, z którymi musimy się dzisiaj mierzyć. Wyzwania jednak, jak wiemy, oznaczają zarówno zagrożenia, jak i szanse, zatem od zagrożeń dla demokracji zaczniemy, jednak to szansom poświęcimy dzisiaj więcej uwagi.

Francis Fukuyama w swoim głośnym eseju *Koniec historii*¹, napisanym po upadku muru berlińskiego w 1989 r., ogłosił zwycięstwo liberalnej demokracji i tytułowy koniec historii, czyli ostateczną stabilizację procesów politycznych na świecie, zatrzymanie dynamiki zmian i ustalenie statusu quo. Dzisiaj wiemy, że Fukuyama pomylił się i należy wymienić kilka najważniejszych powodów, dla których ogłoszone przez niego zwycięstwo okazało się przedwczesne.

W trzynastą rocznicę Międzynarodowego Dnia Demokracji coraz wyraźniej widoczna jest eskalacja napięć amerykańsko-chińskich, wynikająca nie tylko z hegemonicznych dążeń obu tych państw, lecz także z różnicy ich systemów polityczno-społecznych. Świat państw demokratycznych funkcjonuje obecnie, w lepszych lub gorszych relacjach, obok autokratycznego, czy też totalitarnego, systemu ChRL, nazywanego przez samych Chińczyków *socjalizmem o chińskiej specyfice*².

Obok autorytarnych systemów Chin i Rosji, czy chociażby sąsiadującej z nami Białorusi, na całym świecie obserwujemy wzrost nastrojów nacjonalistycznych i dochodzenie do władzy populistów zagarniających coraz większe obszary władzy. Aby nie szukać daleko, wystarczy

¹ Fukuyama, Francis, *The End of History?*, *The National Interest* (16): 3–18, 1989 r.

² Góralczyk, Bogdan, *Wielki renesans. Chińska transformacja i jej konsekwencje*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa, 2018 r.

wskazać m.in. Węgry Viktora Orbána, Turcję pod rządami Recepta Tayyipa Erdoğan, a także rosnące w siłę ugrupowania we Włoszech i Grecji oraz innych europejskich państwach.

Wśród innych zagrożeń dla demokracji i społeczeństw demokratycznych można wymienić m.in. wciąż obecne zagrożenie ze strony islamskiego terroryzmu, strukturalne problemy społeczne w państwach takich jak USA, czy też brak jedności w organizacjach międzynarodowych (m.in. Sojusz Północnoatlantycki, czy Światowa Organizacja Zdrowia).

Czytając ten tekst, czytelnik może zadać sobie pytanie: dobrze, ale czy naprawdę jest aż tak źle? Czy powinniśmy załamać ręce i patrzeć z niepokojem na kryzysy wywołane światową polityką? Otóż nie! Tutaj trzeba zaznaczyć, dlaczego demokracja jest systemem, o który warto i trzeba walczyć i dlaczego **ważne jest, aby każdy z nas angażował się w budowę społeczeństwa obywatelskiego**. My, czyli obywatele demokratycznego państwa, nawet jeśli nasz wpływ jest ograniczony, możemy poprzez własne zaangażowanie udowodnić, co tak naprawdę istotne jest w demokracji. Demokracja to nie tylko świat polityki: wyborów i wybieranych w nich polityków. Istnieje jeszcze druga strona demokracji, ta, która należy do każdego obywatela. Mamy wpływ m.in. na to, jak wygląda i jak działa nasze miasto. Jakie działania możemy podjąć aby zmieniać nasze najbliższe otoczenie? Nową, jeszcze mało znaną w Polsce formą demokracji, jest panel obywatelski.

Czym jest panel obywatelski?

Panel obywatelski jest formą demokracji deliberacyjnej. Jest to sposób podejmowania istotnych decyzji przez losowo wyłonioną grupę obywateli, której rolą jest rozstrzygnięcie danej sprawy, biorąc pod uwagę dobro wspólne. Grupa ta odzwierciedlać ma ogólną populację.

Panele obywatelskie znane są powszechnie m.in. w Wielkiej Brytanii i Francji, w której 25 czerwca konwent obywatelski przekazał rządowi listę rekomendacji w kwestii zaradzenia kryzysowi klimatycznemu:

- W ciągu 9 miesięcy konwent odbył 7 sesji.
- Uczestnicy mieli dostęp do 124 ekspertów: naukowców, prezesów firm i przedstawicieli organizacji pozarządowych.

- Na organizację i moderację konwentu obywatelskiego przeznaczono kwotę 4 milionów euro.
- Konwent zaproponował listę 153 rekomendacji, w tym m.in. przeprowadzenie referendum konstytucyjnego.

Z kolei w Polsce, już we wrześniu tego roku, ruszyć ma pierwszy w historii Warszawy panel obywatelski, którego tematem będzie m.in. zielona energia w mieście. Na jesień także został przeniesiony panel obywatelski we Wrocławiu. Poznań i Kraków również planują swoje panele.

Panele Obywatelskie w Polsce odbyły się dotychczas w Lublinie, Gdańsku i Łodzi. Chciałbym wspomnieć w paru słowach o moich doświadczeniach wynikających z uczestnictwa w realizacji Łódzkiego Panelu Obywatelskiego „Zieleń w Mieście” i na tym przykładzie wskazać na szanse, jakie panele obywatelskie niosą demokracji i społeczeństwu demokratycznemu.

W Łódzkim Panelu Obywatelskim „Zieleń w Mieście” wylosowani paneliści to mieszkańcy Łodzi, którzy odzwierciedlają miasto „w pigułce”. W ramach działań 73 Panelistów wypracowało rekomendacje w następujących obszarach:

- Kształtowanie zieleni w mieście Łodzi.
- Wspólne działania Miasta i mieszkańców na rzecz poprawy stanu zieleni w mieście.
- Przeciwdziałanie skutkom suszy przez Miasto.

Głosowanie nad rekomendacjami poprzedzały spotkania edukacyjne w formie stacjonarnej oraz internetowej. Panelistki i Paneliści wzięli udział w wykładach, podczas których zdobywali niezbędną wiedzę i mieli możliwość zadawania pytań ekspertom. Nieocenioną rolę w procesie formułowania rekomendacji mają nie tylko eksperci, lecz także interesariusze, którzy przedstawiają swój własny, niezależny punkt widzenia. W Panelu „Zieleń w Mieście” rolę tę pełniły organizacje takie jak m.in.: Społeczni Opiekunowie Drzew oraz Strajk dla Ziemi - Earth Strike Łódź.

Panel obywatelski

- sposób podejmowania ważnych decyzji przez reprezentatywną grupę osób, która ma za zadanie rozstrzygnięcie danej sprawy biorąc pod uwagę dobro wspólne wszystkich obywateli.

Forma konsultacji publicznych i demokracji deliberacyjnej (łac. *deliberare* - rozważać, zastanawiać się). Panel obywatelski jest najczęściej organizowany na poziomie miasta.

wiedza
rekommendacje
dyskusja

Kto tworzy panel?

- Zamawiający**
określa tematykę panelu obywatelskiego
- Operator**
niezależna organizacja, która projektuje i przeprowadza panel obywatelski
- Eksperci**
dostarczają rzetelną wiedzę, pokazują możliwe rozwiązania, ich koszty oraz konsekwencje
- Interesariusze (strony)**
przedstawiają swoje stanowisko w przedmiocie panelu
- Facylitatorzy**
wspierają Panelistów i Panelistki w pracy nad zagadnieniami panelu
- Panelistki i Paneliści**
obywatele, którzy wypracowują rekomendacje

Główne standardy

- losowy dobór uczestników panelu
- reprezentatywność uczestników pod względem demograficznym
- udział ekspertów i wyposażenie obywateli w wiedzę
- udział interesariuszy i prezentowanie różnorodnych perspektyw
- deliberacja i odpowiedni czas na dyskusję
- wypracowywanie rekomendacji dla decydentów w przedmiocie panelu
- transparentność procesu

Łódzki Panel Obywatelski „Zielień w mieście” jest realizowany dzięki finansowaniu z budżetu miasta Łodzi.

Jeśli jesteś zainteresowany dokładnym przebiegiem panelu, odwiedź stronę: <https://ipp.expert/projekty/lodzki-panel-obywatelski-zielen-w-miescie/>

Dlaczego panele obywatelskie są szansą dla dzisiejszej demokracji? Ponieważ oferują możliwość zaangażowania się obywateli w sprawy dla nich ważne, bez konieczności angażowania się w politykę. Założeniem projektu od początku do końca jest osiągnięcie dobra wspólnego. Aleksandra Latocha, członek zespołu facylitacji Panelu „Zielień w Mieście”, nazwała panel

---

obywatelski „demokracją przez duże D”, która daje realny wpływ i buduje bardzo solidny fundament dla procesu podejmowania decyzji.

Innym, dopiero zyskującym na znaczeniu, przykładem wspólnego działania obywateli, jest funkcjonowanie Centrów Obywatelskich. Mieszkańcy, dzięki Centrum Obywatelskim, mogą m.in. rozwijać swoje kompetencje zawodowe i uczestniczyć w życiu lokalnej społeczności, ale także wpływać na samo funkcjonowanie Centrum i de facto je współtworzyć. Mogą także, jak w przypadku Centrum Obywatelskiego Centrum C 10, wspierać istniejące inicjatywy oraz proponować i tworzyć swoje własne. Serdecznie zachęcamy do angażowania się w działalność naszego Centrum C 10. Wspólnie twórzmy inicjatywy na rzecz naszego miasta i społeczeństwa. Pamiętajmy: w języku greckim demokracja pochodzi od słów *démos* „lud” i *krátos* „władza”, co dosłownie oznacza „rządy ludu”, czyli każdego obywatela.